

אמונת עתין

מחקר תורני ויישום הלכתי בארץ ישראל

לקט מאמרים ושו"ת מתוך גיליון אמונת עתין 113

שאלות ותשובות הלכה למעשה

חוק פינוי בינוי מכון משפטי ארץ

שאלה:

לפי חוק 'פינוי בינוי', הממשלה מכריזה על מתחם מגורים כמיועד לפינוי ובינוי, ומאפשרת ליזמים לשכנע את תושבי המתחם להתפנות. לפי החוק, הפרויקט מותנה בהסכמת 70% מהדיירים. שאר הדיירים יכולים להתנגד לפרויקט, אם הסיכוי שלהם סביר. סיכוי שאינו סביר יכול לגרור תביעת נזיקין מצד השכנים והיזם. מהי עמדת ההלכה בנוגע לחוק זה?

תשובה:

לפי ההלכה אפילו דייר אחד יכול להתנגד לחוק כזה, ואין לו צורך לנמק את התנגדותו. אולם, משתי סיבות ניתן לומר שמותר לפי ההלכה לכפות את החלטת הרוב על המיעוט: א. אם הדירה נקנתה אחרי שהחוק חוקק, ניתן להניח שעל דעת החוק קנו הדיירים את הדירה. ב. חוק 'פינוי בינוי' נחקק לתועלת בני המדינה, והוא בא לענות על צורך שלא היה קיים בימי קדם. בכך, יש לחוק זה תוקף הלכתי מכוח הכלל 'דינא דמלכותא דינא', כיוון שנועד לתקנת בני המדינה. זאת ועוד, לדברי הרב הרצוג, חוק שנחקק בעקבות התחדשות המציאות, 'ויש לנו יסוד לשער שאילו היה מתחדש בימיהם היו מתחשבים עם המציאות וקובעים תקנה משום תיקון העולם... יש לקבל דין המלכות בזה הממלא אותו הצורך שהייתה תקנה כזו ממלאה'. כיוון שהתמטות השטחים הפתוחים היא בעיה של העולם המודרני, והיכולת לפתור בעיה זו על ידי בנייה לגובה התחדשה גם היא בימינו, נראה שחוק זה נחקק לתועלת בני המדינה, והוא בא לענות על צורך שלא היה קיים בימי קדם. לכן מסתבר שיהיה לחוק תוקף מכוח 'דינא דמלכותא דינא'.

האם אי-ציות לחוק נחשב לאיסור הלכתי?

הרב אריאל בראלי, מכון משפט לעם

על פי ההלכה, חוקי המדינה תקפים כאשר יש בהם 'תקנת בני המדינה'. דהיינו, חוק שנועד להתמודד עם תופעה פסולה או לעצב נורמה מוסרית (התואמת את המוסר התורני) יש לו תוקף הלכתי, ובית הדין יפסוק על פיו. כמה מהחוקים מחייבים את האזרחים להתנהג באופן מסוים. למשל, 'חוק חינוך חובה' מורה להורים לשלוח את ילדיהם למוסד חינוכי. וכאן עולה שאלה בסיסית: האם אזרח דתי צריך להתייחס לחוק מעמדה דתית ובכך מחויבותו לחוק תהיה שונה מזו של אזרח אחר? האם מי שאינו מצייט לחוק ומשאיר את ילדיו בבית, עובר בכך על איסור הלכתי?

כדי לענות על שאלה יסודית כזו, יש להתייחס בפירוט לתחומים השונים שבהם עוסק החוק.

בתחום התעבורה החוק מגובה במצוות 'ונשמרתם'. חוקי התעבורה מיישמים הלכה למעשה את הדרכת התורה להישמר מפני סכנה. היטיב לבטא זאת הרב יצחק וייס בספרו 'מנחת יצחק': 'מי שאינו עוצר לפני מעבר חציה, ומי שעוקף רכב אחר בצורה המסכנת, או שנוהג ברכב ללא רישיון, כל אלו בכלל רודף ואף אם אין כוונתו לסכן הוי בכלל 'רודף'. כאמור,

חיוב חלה בעיסה שחלקה מיועד לחלות וחלקה לעוגות

הרב נתנאל אורבך, מכון התורה והארץ

לחלק' לעצמו - פטור. הפוסקים הכריעו כי הלש עיסה על מנת לחלק' לעצמו יפריש חלה ללא ברכה, אך רק כאשר הוא מקפיד שחלק אחד של העיסה לא יתערב עם חלק אחר. לעומת זאת, אם הוא אינו מקפיד שהחלקים לא יתערבו אלא רק מפריד ביניהם מטעמי נוחות גרדא, כגון כשאופה חלק מן העיסה לסעודות השבת הקרובה ואילו את החלק האחר של העיסה מקפיד - במקרה כזה אפשר לברך על ההפרשה. לאור זאת, אם המפריש מתכוון להשתמש בחלק מן העיסה לאפיית חלות ובחלק האחר לאפיית עוגת שמרים ממולאת בשוקולד, כיוון שהוא מקפיד שחלק אחד של העיסה לא יתערב עם החלק האחר - יפריש חלה אך ללא ברכה.

אדם שלש עיסה שיש בה שיעור לחיוב בהפרשת חלה (1,666 גרם), והוא מתכנן לחלק אותה לחתיכות שאין בכל אחת מהן שיעור חיוב - פטור מהפרשת חלה. דין זה נקרא 'לש על מנת לחלק'. בדרך כלל דין 'לש על מנת לחלק' חל כאשר אדם נותן חתיכות עיסה שאין בהן כשיעור חיוב חלה לאנשים אחרים, ובכך הלש נפטור מהפרשת חלה. אך האם אדם פטור מהפרשת חלה גם במקרה שלש את העיסה ומחלק אותה לייעודים שונים לצורך עצמו, למשל אם הוא רוצה לאפות מחלק אחד חלות ומחלק אחר עוגת שמרים ממולאת בשוקולד? הפוסקים נחלקו אם פטור 'לש על מנת לחלק' שייך רק כשנותן את חלקי העיסה לאנשים אחרים, או גם כשמחלק את העיסה לעצמו. יש הסוברים שרק כש'לש על מנת לחלק' לאחרים - פטור, אך אם מתכוון לחלק את העיסה לעצמו מסיבות שונות - חייב. אולם יש הסוברים שגם כש'לש על מנת

אמונת עתין הוא כתב עת המאגד את מכוני המחקר התורני המובילים בישראל. כתב העת משמש במה למחקרים ולדיונים הלכתיים בנושאים כגון: כלכלה, משפט, חקלאות, רפואה, טכנולוגיה, ובסוגיות אקטואליות שעל סדר יומה של מדינת ישראל.

להצטרפות כמנוי חינם בעלות דמי משלוח:

טלפון: 08-6847325

אתר: www.toraland.org.il

דוא"ל: machon@toraland.org.il

סרוק לצפייה חינם במהדורה המקוונת

